

**ბავშვთა უფლებების სწავლება მომავალი მასწავლებლების
მომზადების პროცესში**

მოკლე შინაარსი

დემოკრატიულ საზოგადოებაში ჩართულობა, რაც გულისხმობს მოსწავლეების სწავლებას, თუ როგორ გამოიყენონ ის უფლებები და თავისუფლებები, რომელიც მათ აქვთ მინიჭებული. მაგალითად, რას ნიშნავს საკუთარი უფლება - ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე, თავისუფალი აზროვნების, აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება.

ასევე საყურადღებოა, რომ მოსწავლეებმა წესების ფარგლებში შეძლონ მოქმედება და დაწესებული შეზღუდვების დაცვა. ისინი პასუხისმგებლობით უნდა ეკიდებოდნენ სხვათა კეთილდღეობას, უნდა გააჩნდეთ ცოდნა დემოკრატიის, კანონის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების ხელშეწყობისა და დაცვის მიზნით.

დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებას გააჩნია კულტურული განზომილება. სწავლებისა და სწავლის კულტურა უნდა ასახავდეს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ძირითად გზავნილს.

ნიშანდობლივია, პრაქტიკული მაგალითებით მოსწავლეების ინფორმირება მათი უფლებების შესახებ, სხვადასხვა პედაგოგიური სიტუაციების განხილვით - სწორი დამოკიდებულებების ჩამოყალიბება სხვა ადამიანების მიმართ.

ბავშვთა უფლებათა სწავლებისას უნდა გამოიყენებოდეს ისეთი მეთოდები, როგორიცაა – პრობლემის წამოჭრა: რაც წარმოშობს კითხვებს იმ ინფორმაციასთან და ცოდნასთან დაკავშირებით, რომელსაც მოსწავლეები ფლობენ;

– ჩართულობა: ეს მიდგომა წახალისებს მოსწავლეებს, ჯგუფში განმარტონ ცნებები, გააანალიზონ თემები და შეასრულონ აქტივობები;

– ანალიტიკური, როცა მოსწავლეები ფიქრობენ და ეძებენ პასუხებს კითხვებზე, თუ რატომ ჩნდება ესა თუ ის მოვლენა და რა მიზეზით არის განპირობებული ამ მოვლენათა წარმოშობა;

– მიზანსა და მოქმედებაზე ორიენტირებული: რაც საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, დაგეგმონ მათ მიზნებთან დაკავშირებული მოქმედებები.

ნიშანდობლივია, რომ ბავშვთა უფლებების რეალიზაცია მიიღწევა განათლებაში – სათანადო ცნობიერების ამაღლებითა და იმ მისწრაფების გააზრებით, რაც უკავშირდება ერთად ცხოვრებას მულტიკულტურულ საზოგადოებაში. მასწავლებელმა უნდა გააანალიზოს, თუ რა გამოცდილება აქვს იმ კულტურისა და ეროვნების ადამიანებთან ურთიერთობისას, რომელსაც მისი მოსწავლეები ეკუთვნიან

და როგორ გამოიყენებს ამ გამოცდილებას სასწავლო პროცესის სწორად წარმართვას.

მიგვანინია, რომ ბავშვთა უფლებების სწავლება უნდა მოხდეს კონკრეტული სიტუაციების ანალიზით, სხვადასხვა მაგალითების მოყვანით და გამოსავლის გზების ძიებით.

აღსანიშნავია, რომ მულტიკულტურულ გარემოში მოზარდების ძალადობისაგან დაცვის ფორმების სწავლება და გააზრება – პრაქტიკული სამუშაოს განხილვითა და სიტუაციის შეფასებით უნდა წარმართოს.

Irma Kurdadze

TEACHING CHILDREN’S RIGHTS TO THE TEACHERS TO BE

Abstract

Involvement in democratic society that means teaching students how to use their rights and freedoms. For example, what are one’s own rights for accessing to information, for freethinking and freedom of expression.

It is also important that children are able to comply with the rules and follow the established constraints. They should be responsible to the well-being of others; they should have the knowledge in order to promote and protect democracy, supremacy of law and human’s rights.

Teaching democratic citizenship and human rights has cultural measurement. Teaching and studying culture should reflect the main message of teaching democratic citizenship and human rights.

It is essential to inform students about their rights on practical examples and to establish right attitude towards other people by discussing several pedagogical situations.

In the process of teaching children’s rights the following methods should be used:

- posing problem: when questions regarding information and knowledge gained by students are posed;
- involvement: such approach will encourage students to explain the concepts, analyze topics and implement activities in groups;
- analytical: when students are thinking and looking for responses to the questions, such as why this or that event happens and what is the cause of its occurrence;
- oriented on goal and action: which enables students to plan the actions connected to their goals.

It should be noted that realization of children’s rights in education is achievable by conducting appropriate awareness and by understanding the endeavors connected to cohabitation in a multicultural society. A teacher should analyze

what kind of experience of relationship he/she owns with the group of people to which his/her students belong, and how to use this experience in teaching process.

We think that children's rights should be taught by analyzing specific situations, giving some examples and looking for ways out.

It should be noted practical courses and assessment of situations should be used in teaching and understanding the forms of adolescents' protection from violence in multicultural environment.

საკვანძო სიტყვები: უფლებები და თავისუფლებები, დემოკრატიული მოქალაქეობა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება, კულტურული განზომილება, თავისუფალი აზროვნების, აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება.

Key words: Rights and freedoms, democratic citizenship and teaching of human's rights, cultural measurement, freethinking, freedom of expression

შესავალი. ბავშვთა უფლებათა სწავლება მომავალ მასწავლებლებში ძალზედ მნიშვნელოვანია, რადგან მომავალმა მასწავლებლებმა, – ეს განსაკუთრებით მრავალეთნიკურ სამცხე-ჯავახეთის რეგიონშია აქტუალური, ეფექტურად უნდა შეძლოს ისეთ საკითხებზე მუშაობა, როგორცაა თანხმობა, სამართლიანობა და უთანასწორობათა დაძლევა მულტიკულტურულ საზოგადოებაში, არსებული მრავალფეროვნების მიუხედავად.

მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ჩართულობა, რაც გულისხმობს მოსწავლეების სწავლებას, თუ როგორ გამოიყენონ ის უფლებები და თავისუფლებები, რომელიც მათ აქვთ მინიჭებული. მაგალითად, რას ნიშნავს საკუთარი უფლება - ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე, თავისუფალი აზროვნების, აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება.

ასევე საყურადღებოა, რომ მოსწავლეებმა წესების ფარგლებში შეძლონ მოქმედება და დაწესებული შეზღუდვების დაცვა. ისინი პასუხისმგებლობით უნდა ეკიდებოდნენ სხვთა კეთილდღეობას, უნდა გააჩნდეთ ცოდნა დემოკრატიის, კანონის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების ხელშეწყობისა და დაცვის მიზნით.

დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებას გააჩნია კულტურული განზომილება. სწავლებისა და სწავლის კულტურა უნდა ასახავდეს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ძირითად გზავნილს.

მეთოდი. მოსწავლეებისათვის უფლებების სწავლება უნდა მოხდეს კონკრეტული სიტუაციების ანალიზით, სხვადასხვა პრაქტიკული მაგალითების მოყვანით და გამოსავლის გზების ძიებით.

ნიმანდობლივია, ამ პროცესის ეფექტურობისათვის პრაქტიკული მაგალითებით მოსწავლეების ინფორმირება მათი უფლებების შესახებ, სხვადასხვა პედაგოგიური სიტუაციების განხილვა კი სწორი დამოკიდებულებების ჩამოყალიბების საფუძველი გახდება სხვა ადამიანების მიმართ.

ბავშვთა უფლებათა სწავლებისას უნდა გამოიყენებოდეს ისეთი მეთოდები, როგორცაა – პრობლემის წამოჭრა: ეს კი წარმოშობს კითხვებს იმ ინფორმაციასთან და ცოდნასთან დაკავშირებით, რომელსაც მოსწავლეები ფლობენ;

– ჩართულობა: ამ მიდგომით მოსწავლეები წახალისდებიან განმარტონ ჯგუფში ცნებები, გააანალიზონ თემები და შეასრულონ აქტივობები;

– ანალიტიკური, როცა მოსწავლეები ფიქრობენ და ეძებენ პასუხებს კითხვებზე, თუ რატომ ჩნდება ესა თუ ის მოვლენა და რა მიზეზით არის განპირობებული ამ მოვლენათა წარმოშობა;

– მიზანსა და მოქმედებაზე ორიენტირებული: რაც საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, დაგეგმონ მათ მიზნებთან დაკავშირებული მოქმედებები.

ნიმანდობლივია, რომ ბავშვთა უფლებების რეალიზაცია მიიღწევა განათლებაში – სათანადო ცნობიერების ამაღლებითა და იმ მისწრაფების გააზრებით, რაც უკავშირდება ერთად ცხოვრებას მულტიკულტურულ საზოგადოებაში.

მასწავლებელმა უნდა გააანალიზოს, თუ რა გამოცდილება აქვს იმ კულტურისა და ეროვნების ადამიანებთან ურთიერთობისას, რომელსაც მისი მოსწავლეები ეკუთვნიან და როგორ გამოიყენებს ამ გამოცდილებას სასწავლო პროცესის სწორად წარმართვას.

აღსანიშნავია, რომ მულტიკულტურულ გარემოში მოზარდების ძალადობისაგან დაცვის ფორმების სწავლება და გააზრება – პრაქტიკული სამუშაოს განხილვითა და სიტუაციის შეფასებით უნდა წარიმართოს. უფლებათა სწავლების პროცესში მულტიკულტურული განათლების პრინციპებისა და მოსწავლეების უფლებებათა ცოდნის გამოყენება პრაქტიკული სიტუაციების განხილვით უნდა გამყარდეს.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მოსწავლემ პირველი კლასიდანვე უნდა იგრძნოს, რომ არ არის გარიყული, მისადმი ყურადღებას იჩენს მასწავლებელი და თანაკლასელები. ისინი ცდილობენ, მხარში ამოუდგნენ და წაახალისონ მისი ყოველი მცდელობა.

გასათვალისწინებელია, რომ მოსწავლემ უნდა იგრძნოს, რომ თქვენ გჯერათ მისი შესაძლებლობების, იმის გათვალისწინებით, რომ მოსწავლეთა სწავლის სტილი ხშირად მათი ცხოვრების წესზე დამოკიდებულია.

ასეთ ვითარებაში განსაკუთრებით შედეგიანია ინტერაქტიური გარემოს შექმნა, რადგან ის ემყარება თანამშრომლობის პრინციპებს, უვითარებს მოზარდებს ერთიანობის გრძნობას, სოციალური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევებს. როდესაც მოსწავლეები, განურჩევლად სქესისა, ეთნიკური წარმომავლობისა, აკადემიური მოსწრებისა და განსხვავებული კულტურისა, ერთად მუშაობენ, ყალიბდება მეგობრული, ჯგუფური კოლექტივი და არა ეთნიკურ-კულტურული ნიშნებით დაყოფილი საზოგადოება.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია მშობლების მოზიდვა და ჩართვა სასკოლო პროექტებსა და საკლასო საქმიანობაში. ყოველივე ეს საშუალებას მისცემს მოსწავლეს, გახდეს მისაბაძი საკუთარი და სხვა კულტურული ჯგუფებისათვის.

მოვიყვანოთ სხვადასხვა მაგალითებს სასწავლო პროცესიდან: განვიხილოთ კონკრეტული პედაგოგიური სიტუაცია.

შემთხვევა სკოლის ეზოში

სკოლის ეზოში ბიჭები ერთმანეთს ველოსიპედებით ეჯიბრებოდნენ. მოულოდნელად გახანგრძლივებული ჯგუფის აღმზრდელმა ეზოში ბავშვები გამოიყვანა. ნიკამ მიმართულების შეცვლა ვერ შეძლო და პატარა გოგონას დაეჯახა, რომელიც წაიქცა და თავი გაიტეხა. ბიჭი ძალიან შეწუხდა. აღშფოთებული და შეშინებული აღმზრდელი ბიჭებს გაუბრაზდა: ამ ეზოში ველოსიპედით სიარული არ შეიძლება, როგორ გაბედეთ შემოსვლა! ნიკამ მიუთითა იქვე მდგომ სომეხი ეროვნების არტურზე, რომელიც შენობიდან ხმაურზე გამოვიდა – „ეს იჯდა ველოსიპედზე“. მას მეგობრებმაც აუბეს მხარი: „რამდენჯერ გთხოვეთ, რომ სკოლის ეზოში ველოსიპედით არ შემოხვიდეთ“. არტური გაოცდა, ნიკას საქციელი მას ჯერ ხუმრობა ეგონა, შემდეგ თავის მართლება სცადა: „მე არაფერ შუაში ვარ“, მაგრამ ბიჭები ხმის ამოდების საშუალებას არ აძლევდნენ.

აღმზრდელი არტურის ქცევამ აღაშფოთა:

– მონინე მაინც, შენს გამო ბავშვმა თავი გაიტეხა! – საყვედურით მიმართა მან ბიჭს.

სიტუაცია კიდევ უფრო დაიძაბა, როცა სკოლის ექიმმა სასწრაფო სამედიცინო დახმარება და ღირებულო გამოიძახა, მანდატურმა კი შემთხვევის შესახებ საპატრულო პოლიციას შეატყობინა.

ნიკას მეგობრები არტურზე ზეწოლას ახდენდნენ და ემუქრებოდნენ:

– თუ არ აღიარებ, მაგრად გცემთ!

ბიჭს ცრემლი მოერიდა.

– გაიქეცი, სანამ პატრული მოვა! – ურჩია მას ნიკამ...

უპასუხეთ კითხვებს:

შეფასეთ აღწერილი სიტუაცია: არის მასში ძალადობის ნიშნები-ეთნიკური ნიშნით? *პასუხი დაასაბუთეთ.*

— თქვენ როგორ იმოქმედებდით მოცემულ შემთხვევაში:

ა) არტურის ადგილზე რომ ყოფილიყავით?

ბ) ნიკას ადგილზე რომ ყოფილიყავით?

— რა უნდა გააკეთოს იქ მყოფმა საზოგადოებამ, რომ კონფლიქტი არტურისათვის სადამსჯელო ღონისძიების შეფარდებით არ დასრულდეს?

შეჯამების სახით:

– რა უწყობს ხელს მოზარდებში ძალადობას? როგორ აღმოიფხვრას ეთნიკური ნიშნით განსხვავება?

– როგორ შეიძლება ამ პრობლემის გადაჭრა?

– ვის ეკისრება პასუხისმგებლობა სკოლაში ძალადობის აღკვეთაზე? საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში?

– რამდენად რთულია საზოგადოებაში ადგილის დამკვიდრება ადამიანისათვის, რომელიც ძალადობის მსხვერპლია? რა შეიძლება გაკეთდეს, რომ მათ დავეხმაროთ?

– როგორ უნდა მოიქცეს ძალადობის თვითმხილველი პიროვნება?

ჩატარეთ დისკუსია:

არსებობს აზრი, რომ „ძალადობა მოზარდებში ყოველთვის იყო, არის და იქნება, განსაკუთრებით, ეთნიკური/რელიგიური ნიშნით, რომ შეუძლებელია მისი აღმოფხვრა“. თქვენ რას ფიქრობთ ამ საკითხის შესახებ?

ამრიგად, მოცემული მაგალითები საშუალებას იძლევა სტუდენტებმა, მომავალმა მასწავლებლებმა ჯგუფებში იმსჯელონ

მოსწავლეებში ძალადობის სხვადასხვა ფორმებზე, დასახონ გადაჭრის გზები და სტრატეგიები.

დასკვნა. მასწავლებელმა მუშაობის პროცესში უნდა გააანალიზოს, თუ რა გამოცდილება აქვს იმ კულტურისა და ეროვნების ადამიანებთან ურთიერთობისას, რომელსაც მისი მოსწავლეები ეკუთვნიან. მან კარგად უნდა დაგეგმოს, თუ როგორ გამოიყენებს ამ გამოცდილებას სასწავლო პროცესის სწორად წარმართვისათვის; გაიაზრებს თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობებს და შესაბამისად, შეეცდება, რაც შეიძლება მეტი გაიგოს მათი კლასგარეშე ცოდნისა და უნარების შესახებ. დაეხმაროს მოსწავლეებს ამ ცოდნის, უნარების პრაქტიკულ რეალიზებაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

გიგაური....., 2012 – სამართლებრივი კულტურა, დამხმარე სახელმძღვანელო საჯარო და კერძო სკოლების უფროსკლასელებისთვის, ლია გიგაური, მაკა ფერაძე, გიორგი გახელაძე, თბილისი, 2012.

გოლობი, ..., 2013 – როლფ გოლობი, პიტერ კრაფი, ოლაფ ოლაფს დოტირი, ვილტრუდ ვეიდიგერი, განათლება დემოკრატიისათვის, სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ – ძირითადი საცნობარო მასალა მასწავლებლებისათვის, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, 2013.

ჰადლესტონი,.....2007 – ჰადლესტონი, თ. „გაკვეთილზე მოსწავლის ჩართულობიდან გაზიარებულ სამოქალაქო პასუხისმგებლობამდე: სკოლის დემოკრატიული მმართველობის ეფექტური პრაქტიკა ევროპულ სკოლაში“, ევროსაბჭოსა და ევროპული ფონდის ქსელი, 22 მაისი, 2007.